

Saaremaa koolinõunik

JUHAN KOPPEL

(Üks hilinenud juubelikirjutis)

o Heino Kermik o

3.

Tollane Saaremaa hariduskorraldus oli lapsekingades, polnud haritud õpetajaid ega nõuetekohaseid koolihooneid. Enamik koole tegutses taluhoonetes või lausa hüttides.

Saaremaa piirkonnas oli 1924/25. õppeaastal 101 kooli. J. Koppel pidi neid inspekteerima üksinda. Ta võttis käsilie nii uute koolimajade ehitamise kui ka kaadri väljaõppe.

Albert Seppel on oma uurimuses iseloomustanud Juhan Koppelit: «Koolinõunik Koppeli suhtumine õpetajaisse oli avameelne ja otsekohene; takäitumine lihtne ja sõbralik. Kes temalt nõu või juhatuset soovis, sai seda meeleldi. Kui ta nägi, et tema abi vajati, ei olnud ta sellega pealetükikiv, kuid ta leidis küllaldaselt aega vestlemiseks külakolikas üksikult töötava õpetajaga, kellel puudus võimalus pedagoogiliste ja metoodiliste küsimuste üle kolleegidega mõtete vahetamiseks. Kui ta märkas mõne õpetaja töös hooletust, lohakust ja huvi puudumist õppetööst vastu, siis oli ta kaunis järsk ja resoluutne. (—) Algul sõitis koolinõunik Koppel maal ringi valdadest antavaid küüthobuseid kasutades ning heade teeolude puhul ka jalgrattal. Siis ei jõudnud ta kõiki koole külastada. Hiljem ta kasutas liiklemiseks oma hobust ning veelgi hiljem taksoautot...»

Juhan Koppel algatas õpetajate vastastikuse kogemuste vahetamise Saaremaal, taotles selleks 1—2 vaba koolipäeva aastas kõigile. Ta ise tundis õpetajaid ja oskas nende tööd ja muud koolielu kontrollida ning hinnata. Ta sõdis üksikõiksete vallavalitsustega, et need koolide eest rohkem hoolt kannaksid. A. Seppel: «Vabariigi algaastail oli maakonnas palju kutseta õpetajaid ametis, kes igal aastal uuesti ümbervalimisele tulid. Koha kaotuse kartusel ei julgenud need vallaomavalitsustelt koolile midagi nõuda ning selliste ajutiste õppejõudude juhatusel töötavad koolid muutusid valla vaeslasteks. Neid õpetajaid ja ka teisi tagasihoidlikke Koppel hurjutas ja julgustas: «Ise olete süüdi — olge nõudlikumad, sest hea laps ei nõua midagi, kuid hea laps ei saa ka midagi!»

Albert Seppel on leidnud arhiivist Juhan Koppeli aruande 1920. aastate keskpaigast, millest tsiteeriksin mõnda lõiku, mis iseloomustavad koolinõuniku arusaamist ja elu ning inimeste tundmist.

«Koolide kasvatuslist seisukorda võib üldiselt hinnata rahuloldavaks. Paiguti (umbes 10 kooli) tundub eriti hea distsipliin ja korrapärasus kõiges koolielus ja laste ülespidamises. Kahjuks ei puudu ka koole, kus kasvatusline külg veel väga soovida jätab (11 kooli). Nende hulgas on kaks kooli, kus õpetajal-juhatajal vanuse tõttu enam füüsilist energiat ei jätku õpilaste distsiplineerimiseks. Kolmes koolis loen juhataja liiga **pehme iseloomu** ja kahel neist veel **raske kuulmise** selles süüdi, et kool kasvatusliselt halva mulje jätab. Kolme koolijuhatajat loen vastuoksa liig **karedateks ja karkivateks**, kes selle tõttu õpilasi kooliga ühte sulatada ei jõua ja seega kasvatuslist mõju ei avalda. Kahes koolis loen kasvatuslise külje puudulikuse põhjuseks lihtsalt juhataja **hooletuse, ükskõiksuse** asja ja vastu. Ühes koolis ei tea õiget põhjust oletada, kas koolijuhataja ei **taipa** või ei **suuda** halba korda kaotada. Puhatal kujul ei või ka ainult juhatajaid süüdistada, sest ka teised õpetajad (kus neid on), kes sagedasti vilumatud või energiavaesed... (—) Head edu õppe- ja kasvatus töös võrdlemisi endiste aastatega on avaldanud: Uue-Lõve algkool, kus juhatajaks Anton Rauk ja õpetajaks Joann Prooses; Liiküla algkool, kus juhatajaks-õpetajaks Oskar Lember ja Kapi kool, kus juhatajaks-õpetajaks Aleksander Palu...»

Puudujääkidest ülesaamiseks olid Juhan Koppelil ettepanekud ja omad kavad valmis. Seda võis näha ka tema 1927. aasta ettekandest haridusministeeriumi koolinõunike päeval, teemaks «Eeldusi algkooli tasapinna tõstmiseks».

1931. aastal nimetati Eestis koolinõunikud koolide inspektoriks ja täpsustati nende ülesandeid. Lisandusid avalike raamatukogude, koduõpetuse, noorsoole mõeldud ürituste, ettekannete, nn. vabaharidustöö kontrollimine ja juhatamine.

Juhan Koppel oli väsimatu hariduse ja kultuuri eest võitleja. Ta kirjutas artikleid ja pidas kõnesid, propageeris demokraatlikke ideid ja sõdis erakondliku kitsarinnalise poliitika vastu kooli- ning hariduselus. Õpetajatest said eesmärgikindlad organisaatorid, nad olid tõeline maa sool.

1940. aasta 1. augustist vallandati Juhan Koppel oma ametist. Ta määrati Kuressaare keskkooli õpetajaks.

Niisugune oleks kõige üldisemalt ja väga lühidalt ühe koolimehe elutöö. Selle tegelikku sisu ja tähendust ei oskagi vist tänapäeva oludes ja praeguse mõõdupuuga mõõta ega mõista.

Tema oli teerajaja.

Kurb on tõdeda, et aeg ja inimesed, ka need, kelle heaks ta oli teinud nii palju, kogu see omaaegne ebaseaduslikkus ja nn. aktivistide julm omavoli pidid tooma ohvriks teeneka inimese elu, tema teadmised ja kogemused...

(Järgneb.)